

นานา
นิปปอน

NANANIPPON

THE JAPAN FOUNDATION,
BANGKOK

ISSUE
115

MAR-JUN
2024

FREE COPY

มีกานา จาตุรแสงไฟโรจน์
หลากหลายบทบาทซึ่งเชื่อมสาน
วัฒนธรรม นักอ่าน-นักแปล-
นักสอนวรรณกรรมญี่ปุ่น

.....

ติดตามโครงการสร้างสรรค์
และข่าวสารความเป็นไป
ในช่วงที่ผ่านมาของ JFBKK

.....

วัฒนธรรมภูตเร้นลับ “โยโค”

มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์

หลากหลายบทบาทซึ่งเชื่อมสานวัฒนธรรม

นักอ่าน-นักแปล-นักสอน
วรรณกรรมญี่ปุ่น

2

น่านา
ญี่ปุ่น

ISSUE
115

- “**เฮ้าส์ สามย่าน**” ไม่ใช่สถานที่แรก ๆ
- ที่นึกถึง หากอยากพบอาจารย์สอน
- วรรณกรรมสักคน
-

“**วรรณกรรมญี่ปุ่น**” เองก็อยู่ในสถานะเดียวกัน ไม่ใช่สิ่งแรก ๆ ที่ผุดขึ้นในหัว หากกล่าวถึงประเทศญี่ปุ่น ซึ่งรุ่มรวยด้วยวัฒนธรรมหลายหลาก กว่าที่เกินกว่าจะเห็นแย้งว่าไม่ใช่ส่วนสำคัญที่ทำให้ทั่วโลกจดจ้องและเชิดชูประเทศนี้

ผลงานของนักเขียนร่วมสมัย อย่าง ฮารุกิ มูราคามิ (Haruki Murakami) / ฮิโรมิ คาวาคามิ (Hiromi Kawakami) และ โทชิกิ โอคาตะ (Toshiki Okada) คือหลักฐานชั้นเยี่ยมที่ “**มัทนา จาตุรแสงไพโรจน์**” (ร่วม) แปลเอาไว้—1Q84 หนึ่งคิวแปดสี่/

วนเหมาะเจาะสำหรับจิตใจ / ทีวีพีเพิล / ชายที่คนรักจากไป / เส้นแสงที่สูญหาย เราร้องไห้เจียบบัน / ความไม่เรียบของความรัก / ณ จุดสุดท้ายของวาระพิเศษ ที่เราได้รับมา และอื่น ๆ

ไม่เพียงถ่ายทอดวัฒนธรรมญี่ปุ่นเป็นวงกว้างผ่านการแปลวรรณกรรม เธอยังลงลึกสอนหนังสือในฐานะอาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ด้วยเหตุผลทั้งหมดดังกล่าว ทัศนคติซึ่งกว้างขวาง และที่ถื่นของเธอ ซึ่งแนเวียนอยู่รอบ ๆ วรรณกรรมญี่ปุ่น จึงควรค่าแก่การเป็นที่รับรู้และเผยแพร่เป็นวงกว้าง

อ่านมาถึง

อาจารย์เริ่มต้นอ่านวรรณกรรมญี่ปุ่นตั้งแต่เมื่อไร

ตั้งแต่ไปเป็นนักเรียนแลกเปลี่ยนที่ญี่ปุ่นค่ะ ตอนนั้นเรียนอักษรฯ อยู่ปี 3 มีคลาสหนึ่งที่อาจารย์ให้อ่าน *คิตเซ่น* ของนักเขียนหญิงที่ชื่อโยชิโมโตะ บะนะนะนะ (Yoshimoto Banana)

ตอนนั้น อาจารย์ค่อย ๆ ให้เราใช้เวลากับการอ่านอย่างละเอียด เรียกอ่านทีละคนแล้วก็เรียนรู้คำศัพท์กับเนื้อหาไปพร้อม ๆ กัน เป็นการเรียนภาษาญี่ปุ่นจากวรรณกรรมที่ไม่เหมือนคลาสอื่น ๆ

พอได้สัมผัสวรรณกรรมญี่ปุ่นจากภาษาต้นฉบับครั้งแรกก็ประทับใจ เอกสารประกอบการเรียนก็ยิ่งเก็บไว้อยู่ รู้สึกว่าอาจารย์ทุ่มเทมาก ๆ เหมือนมีพิมพ์ดีดบทภาพยนตร์ใส่กระดาษเองด้วย

ตอนได้อ่านงานของบะนะนะครั้งแรกชอบเลยไหม

เฉย ๆ นะ (ยิ้ม) แต่คิดว่าน่าสนใจ เพราะตัวละครหญิงในเรื่องมีอิสระดีค่ะ

แล้วชอบอ่านงานแนวไหนเป็นพิเศษ

จริง ๆ สนใจวิธีนำเสนอของนักเขียนร่วมสมัยมากกว่าประเภทงานค่ะ อย่างโอกาตะหรือมูราคามิก็ชอบ แต่ไม่อ่านแนวสืบสวนซึ่งเป็นที่นิยมในไทยเลยคะ (หัวเราะ)

ที่ชอบคือ วรรณกรรมบริสุทธิ์ (Pure Literature) ที่ให้คุณค่ากับวรรณศิลป์ มุมมอง และวิธีการเล่าเรื่องใหม่ ๆ

อย่าง Norwegian Wood (ด้วยรัก ความตาย และหัวใจสลาย) นีชอบหรือเปล่า

อินมากนะคะ เจอเล่มนี้ที่ร้านมือสอง อ่านตอนอายุประมาณ 20 กว่า ๆ ซึ่งเป็นวัยใกล้เคียงกับตัวละคร ทำให้รู้สึกร่วมไปด้วย เข้าใจภาวะโดดเดี่ยวของยุคปัจจุบันมากขึ้น

เรียกมูราคามิว่าเป็นนักเขียนคนโปรดได้ไหม

จริง ๆ ไม่ได้ชอบมูราคามิขนาดนั้น ไม่ได้ตามอ่านทุกเล่ม พอได้รับโอกาสแปลงานของเขา ถึงรู้จักผลงานมากขึ้น

📖 พอเริ่มคุ้นเคยแล้ว ชอบเรื่องไหนของ มูราคามิเป็นพิเศษ

ชอบเรื่องสั้นของเขาค่ะ เรื่อง *หลัก* ที่อยู่ในชุดรวมเรื่องสั้น *ทีวีพีเพิล* ก็ชอบ *1Q84* ที่ได้แปลร่วมกับนักแปลท่านอื่น ก็ชอบ คงเพราะการแปลทำให้เราเข้าถึงตัวบทและดำดิ่งไปกับมันได้มากขึ้นค่ะ

📖 สำหรับวงการวรรณกรรมญี่ปุ่น มูราคามิอยู่ในจุดไหน

ตอนนี้น่าจะเรียกว่าเป็นวรรณกรรมโลกน่ะ (หัวเราะ) ตัวเขาเองไม่ได้รับการยอมรับในแวดวงวรรณกรรมญี่ปุ่นในยุคแรก ๆ แต่ปัจจุบันงานเขียนเป็นที่ประจักษ์ เป็นนักเขียนญี่ปุ่นร่วมสมัยคนสำคัญที่มีหนังสือแปลขายทั่วโลก

ขณะนั้นก็ยุคใกล้กัน ทั้งสองคนสร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้วงการวรรณกรรมญี่ปุ่นในช่วงปลาย 80's มีคนทำวิจัยเกี่ยวกับงานของมูราคามิเยอะ การทำงานถูกแปลเป็นภาษาอังกฤษก็เป็นที่ปัจจัยสำคัญ แล้วเขาเขียนงานต่อเนื่องด้วย ทุกอย่างส่งเสริมซึ่งกันและกันค่ะ

📖 จุดเด่นของวรรณกรรมญี่ปุ่นคืออะไร

ไม่แน่ใจว่าเป็นจุดเด่นหรือเปล่า (ยิ้ม) อย่างคะวะบะตะ ยะสุนาริ (Kawabata Yasunari) นักเขียนรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรมคนแรกของญี่ปุ่น ที่เขียนเรื่องสั้นขนาดสั้นประมาณร้อยกว่าเรื่อง (Palm-of-the-Hand Stories) โดยใช้ถ้อยคำบรรยายน้อยมาก คล้ายกลอนไฮกุ (Haiku) ที่มีแค่ 3 บรรทัด 17 พยางค์ แต่สร้างจินตนาการให้ผู้อ่านได้มาก

อย่างในไฮกุที่อ้างอิงถึงฤดูกาล ในภาษาญี่ปุ่นจะเรียกว่า คิโกะ (คำที่เกี่ยวกับฤดูกาล) เช่น ใช้คำว่า ทุ่งหอย หมายถึง ฤดูร้อน เพียงคำเดียวก็สื่อความรู้สึกเชื่อมโยงกับธรรมชาติ ความไม่ยั่งยืนของชีวิตได้แล้ว

แปลสมดุล

📖 ในฐานะนักแปล อาจารย์จัดการต้นฉบับอย่างไร

อ่านตัวบท ค้นศัพท์ ถ้าไม่รู้จักนักเขียน ก็ต้องศึกษาประวัติและผลงานก่อน ว่าเขาเขียนงานแบบไหน แล้วอ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูว่ามีใครพูดถึงงานที่เราจะแปลอย่างไรบ้าง ซึ่งใช้เวลาตรงนี้เยอะค่ะ เพราะถ้าไม่เข้าใจจะถ่ายทอดออกมาไม่ได้

ผู้แปลต้องรับรู้บริบทวรรณกรรม สังคม และการเมืองที่ผู้เขียนใช้เป็นฉาก วิเคราะห์โครงกับแก่นเรื่อง รวมไปถึงมุมมองในการเล่า แนวคิดหรือโลกทัศน์ของผู้เขียน กลวิธีการประพันธ์ และลีลาการเขียนที่สำคัญ

อย่างงานของโอกาตะเนี่ย ต้องศึกษางานอื่น ๆ ของเขาด้วย ต้องตามไปดูละครเวที เพราะเขาเป็นทั้งนักเขียนและผู้กำกับละครเวที เขาใส่การเคลื่อนไหวแบบละครเวทีในงานเขียนเสมอ มันเชื่อมโยงกันค่ะ

“

อ่านตัวบท ค้นศัพท์ ถ้าไม่รู้จักนักเขียน ก็ต้องศึกษาประวัติและผลงานก่อนว่า เขาเขียนงานแบบไหน แล้วอ่านงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อดูว่ามีใครพูดถึงงานที่เราจะแปลอย่างไรบ้าง เพราะถ้าไม่เข้าใจ จะถ่ายทอดออกมาไม่ได้

”

มีเทนา จาตุรแสงไฟโรจน์

ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ ▶
Mainichi Shimbun
เกี่ยวกับงานแปลผลงานของ
มูราคามิในเมืองไทย (2562)

อย่างนี้ แปลจากภาษาต้นทางก็ต้อง ไม่เหมือนแปลจากภาษาอังกฤษใช้ไหม

เฉพาะเล่มที่ได้อ่านนะคะ มีผู้แปลภาษาอังกฤษเคยให้
ทัศนะว่า ฉบับแปลภาษาอังกฤษตัดทอนออกไปเยอะ
เหมือนกัน ไม่ใช่แค่งานของมูราคามินะคะ งานของ
โอกาดะก็เป็นแบบนี้

ครั้งหนึ่งเคยได้ร่วมอภิปราย Roundtable ที่จัดโดย
เจแปนฟาวนด์เดชั่น (Translators' Roundtable:
Okada Toshiki's *The End of the Moment We Had*)
รวมนักแปลจาก 4 ประเทศที่แปลชุดรวมเรื่องสั้น
ณ จุดสุดท้ายของวาระพิเศษที่เราได้รับมา

เราเริ่มต้นเสวนาด้วยการผลัดกันอ่านออกเสียงทีละภาษา
จนถึงผู้แปลคนสุดท้ายที่อ่านฉบับภาษาอังกฤษ มันสั้นกว่า
ภาษาอื่นพอสมควร พออ่านจบ เขาถึงอธิบายเพิ่มเติมว่า
ในกระบวนการบรรณาธิการต้นฉบับ ตัดทอนบางส่วน
ออกไป เข้าใจว่าการแปลฝั่งตะวันตกให้ความสำคัญ
กับผู้อ่านมากเป็นพิเศษ ต้องการให้อ่านไม่สะดุด

แต่งงานมูราคามิฉบับแปลภาษาไทยเนี่ย เข้าใจว่า
ใกล้เคียงกับต้นฉบับนะคะ เพราะแปลจากภาษาญี่ปุ่น
โดยตรง ในยุคแรก ๆ แปลจากภาษาอังกฤษก็จริง
แต่หลัง ๆ สำนักพิมพ์กำหนดให้แปลจากต้นฉบับญี่ปุ่น
แล้วคะ 1Q84 ที่รวมแปล น่าจะเป็นนวนิยายเล่มแรก
ที่แปลจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น

การแปลจากภาษาต้นฉบับญี่ปุ่นดีกว่าอย่างไร

การแปลจากภาษาอังกฤษผ่านการตีความของนักแปล
คนก่อนมาครั้งหนึ่งแล้ว กว่าจะมาถึงผู้อ่าน สารก็อาจ
เปลี่ยนไปเล็กน้อย แต่การแปลจากภาษาต้นฉบับทำ
ให้นักแปลได้ทำความเข้าใจครบถ้วนจากตัวบทโดยตรง

ยกตัวอย่างเรื่อง *คิทเชน* ก็ได้คะ ฉบับแปลภาษาอังกฤษ
ใช้คำว่า “Kitchen” ฉบับภาษาไทยเวอร์ชันแรกที่แปลจาก
ภาษาอังกฤษแปลชื่อเรื่องว่า “ห้องครัว” ซึ่งถ้าดูต้นฉบับ
ภาษาญี่ปุ่นจะใช้คำว่า “Kicchin” (キッチン) ซึ่งทับศัพท์
จากภาษาอังกฤษเป็นชื่อเรื่อง และคำว่า “Daidokoro”
(台所) ที่แปลว่า “ห้องครัว” เหมือนกันในเรื่องสั้นด้วย
การแปลชื่อเรื่องว่า “ห้องครัว” แทนคำว่า “คิทเชน” ตรงนี้
อาจทำให้ขาดนัยบางอย่างไป

นัยที่ว่าเป็นอะไร

“Daidokoro” ให้ภาพห้องครัวดั้งเดิมแบบญี่ปุ่น ขณะที่
คำว่า “Kicchin” จะให้ภาพที่ทันสมัยกว่า ซึ่งหมายถึง
ความสัมพันธ์ของครอบครัวในเรื่องด้วย สะท้อนลักษณะ
ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ที่ไม่ต้องผูกพันกันทาง
สายเลือดก็ได้ แต่มาอยู่ร่วมกันก็เป็นครอบครัวแล้ว

นี่คือเหตุผลที่อาจารย์มักใส่เชิงอรรถ ในบทแปลหรือแปล่า

ใช้คะ เราเน้นแปลแบบตรงไปตรงมา พยายามรักษา
คำไว้ให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะคำที่คิดว่ามีนัยสำคัญ
บทแปลอาจอ่านไม่สิ้นไหลเท่าที่ควรแต่ครบถ้วน
จริง ๆ มันช่วยให้ผู้อ่านหยุดคิด แล้วกลับไปตีความหนังสือ
ด้วยเหมือนกัน ซึ่งก็เป็นประเด็นสำคัญะ

คนชอบก็ชอบไปเลยคะ วิธีแก้ปัญหานี้แบบนี้ เห็นว่า
เป็นประโยชน์ที่ได้รู้เกร็ดวัฒนธรรมเพิ่ม แต่คนไม่ชอบ
ก็มีคะ ยืนยันว่าบางรายละเอียดจำเป็นจริง ๆ นะ

แต่ก็เป็นเรื่องความสมดุลและทักษะการแปลด้วยนะคะ
อย่างตอนแปลงานของโอกาดะ ทำทนายมาก เพราะ
ประโยคยาวและซับซ้อนเหลือเกิน จะหันแบ่งหมัดก็ไม่ได้
เพราะเป็นลีลาการเขียนเขาด้วย

📖 แบบนี้จะชอบดูหนังที่เป็น Adaptaion จากวรรณกรรมใหม่

ชอบค่ะ สนุกดี เป็นเรื่องที่ตื่นเต้น การดัดแปลงกับการแปลคล้ายคลึงกันค่ะ เชื่อว่าคนเขียนบทกับผู้กำกับต้องอ่านนวนิยายต้นฉบับและทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพื่อจะรักษา Essence หรือแก่นของเรื่องไว้ มันเหมือนเราได้เห็นการตีความใหม่ ๆ ซึ่งส่งเสริมวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ ด้วย ทำให้ผู้ชมอยากกลับไปอ่านตัวบทอย่างละเอียด กลับไปอ่านภูมิหลังและใช้เวลากับตัวละครให้มากขึ้น

เราศึกษาวรรณกรรมได้หลายวิธี ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับศิลปะแขนงอื่น ภาพยนตร์ก็เป็นหนึ่งในนั้น

อาจารย์แพรว จิตติพิลังครี เคยเขียนบทความวิชาการไว้น่าสนใจมากค่ะ ว่า “การเปลี่ยนแปลงในตัวบทแปลเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในหลายกรณี การดัดแปลงจึงเป็นสิ่งจำเป็น การดัดแปลง (Adaptation) นั้น เป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกับการแปลและการสร้างขึ้นใหม่ (Transcreation)”

📖 ตอนนี้งานแปลวรรณกรรมญี่ปุ่นในไทย เป็นอย่างไรบ้าง

งานแปลวรรณกรรมญี่ปุ่นในไทยหลากหลายมากขึ้น มีเรื่องราวร่วมสมัยแปลออกมาเรื่อย ๆ เช่น มนุษย์ร้านสะดวกซื้อ (コンビニ人間) ของมูราตะ ซะยะกะ (Murata Sayaka)

เข้าใจว่าทั้งสำนักพิมพ์และผู้แปลในเมืองไทยเห็นคุณค่าของการแปลวรรณกรรมร่วมสมัยที่มีความหลากหลายและพยายามนำเสนองานเขียนน่าสนใจใหม่ ๆ ที่ไม่ได้ย่อยง่าย ให้นักอ่านชาวไทย ซึ่งหลายครั้งเป็นเรื่องยากในเชิงพาณิชย์ ขอเป็นกำลังใจเล็ก ๆ ให้มุ่งมั่นทำต่อไปเรื่อย ๆ ค่ะ

6

น่าน
ญี่ปุ่น

ISSUE
115

สอนเปิดโลกกว้าง

📖 ในฐานะนักเรียนที่จบจากญี่ปุ่น บรรยายภาค การเรียนวรรณกรรมที่นั่นเป็นอย่างไรบ้าง

การเรียนวรรณกรรมในระดับปริญญาโทที่ญี่ปุ่น จะเน้น
สัมมนามากกว่า อาจารย์จะกำหนดนักเขียนมาให้
แต่เราเลือกเรื่องและค้นคว้าเองค่ะ ตั้งแต่อ่านตัวบท
ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วค่อยมาพรีเซนต์ให้
เพื่อน ๆ ฟังในคลาส เราต้องศึกษาเองในทุกมิติเลยค่ะ

ด้วยความที่เราเป็นคนต่างชาติ มันยากตั้งแต่อ่าน
ตัวบทแล้ว (หัวเราะ) มันไม่ใช่ภาษาแรกของเรา
ไหนจะเรื่องวัฒนธรรมอีก ซึ่งอาจารย์ญี่ปุ่นก็ดูแล
เพิ่มเรื่องการอ่านตัวบทมาก

ต้องขอบคุณอาจารย์นะคะ ที่ทำให้เราติดกับการให้
ความสำคัญกับรายละเอียดในตัวบท ซึ่งเป็นประโยชน์
กับการอ่านและการแปลมาก แต่ก็เป็นความทรมาน
ด้วยเหมือนกัน (หัวเราะ)

📷 มัทนา จาตุรงแสงไพโรจน์

เราใช้เวลาอ่านนวนิยายขนาดยาวได้เรื่อย ๆ จนกว่า
จะพอใจ มันทำให้เรามีความรู้สึกร่วม เหมือนได้ใช้ชีวิต
ของตัวละครจริง ๆ ทั้งที่ในความจริง ชีวิตเรา
กับตัวละครแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง นี่คือสัมผัสของ
วรรณกรรมที่สื่ออื่นทำไม่ได้

📖 แล้วอาจารย์มีทัศนคติหรือใจดีในคลาส

เรื่องนี้ต้องถามนิสิตค่ะ (หัวเราะ) ได้สอนวรรณกรรม
ญี่ปุ่นกับภาพยนตร์มา 2 เทอมแล้ว สนุกดี เป็นคลาสที่
ไม่ได้ลงลึกในมิติภาษามาก เพราะเปิดให้นิสิตนอกเอก
ญี่ปุ่นด้วย ความน่าสนใจอยู่ที่ความเห็นของนิสิตแต่ละ
คนค่ะ หลากหลายดี เหมือนค่อย ๆ เรียนรู้ไปด้วยกัน

📖 ทำไมไม่ต้องอ่านวรรณกรรมประเทศอื่น ในเมื่อเราเองก็มีวรรณกรรมของตัวเอง

มันเป็นการเปิดโลกทัศน์ค่ะ ได้สัมผัสวัฒนธรรมแตกต่าง
ของประเทศนั้น ๆ ที่สำคัญคือ วรรณกรรมบรรยาย
บรรยากาศของยุคสมัย ทัศนคติของผู้คนในสังคม
ยุคนั้น รวมทั้งอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครเอาไว้ละเอียด
เมื่อเทียบกับสื่ออื่น ๆ อย่างภาพยนตร์ ที่มีเวลาจำกัด

เราใช้เวลาอ่านนวนิยายขนาดยาวได้เรื่อย ๆ จนกว่า
จะพอใจ มันทำให้เรามีความรู้สึกร่วม เหมือนได้ใช้ชีวิต
ของตัวละครจริง ๆ ทั้งที่ในความจริง ชีวิตเรากับตัวละคร
แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

นี่คือสัมผัสของวรรณกรรมที่สื่ออื่นทำไม่ได้ค่ะ จริง ๆ
ถ้าเป็นไปได้ อยากให้เรียนภาษาอื่นเพิ่มด้วยนะคะ

📖 ช่วยฝากข้อความถึงคนรักและ นักเรียนวรรณกรรมหน่อย

อ่านเยอะ ๆ ค่ะ แคร่งครัดกับตัวบท หลายครั้งเราตีความ
บนพื้นฐานของความเข้าใจและมุมมองส่วนตัวมากเกินไป
ทั้งที่ทุกอย่างในเรื่องเชื่อมโยงกันหมด ทั้งวิธีคิดและ
พฤติกรรมของตัวละคร ลองใช้เวลากับมันดู กลับไปอ่าน
ย่อหน้าก่อนหน้านั้น บริบทในเรื่องเป็นอย่างไร จะได้เข้าใจ
เรื่องในมุมมองของนักเขียนได้ใกล้เคียงหรือชัดเจนยิ่งขึ้น

◀ นำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ
The 8th Haruki Murakami
International Symposium
ที่มหาวิทยาลัยฮอกไกโด
(Hokkaido University) (2562)

หวังว่าบทสนทนาจะไม่ขาดไม่เกิน
สมดุลพอจะพำเลียงเส้นแบ่งของ
สองวัฒนธรรมไทย-ญี่ปุ่นให้เบาบาง
แต่ไม่ควรจบเป็นเนื้อเดียวจนไร้กลิ่น
รสเฉพาะตัว เหมือนวรรณกรรมที่
อาจารย์มักนา จาตุรงแสงไพโรจน์
บรรจงแปลไว้หลายเรื่อง

.....

ขอขอบคุณสถานที่สัมภาษณ์และถ่ายภาพ
โรงภาพยนตร์เฮ้าส์ สามย่าน

01

งานเสวนาในหัวข้อ “วรรณกรรม ภาพยนตร์ ตัวตน ผ่านภาพยนตร์เรื่อง A Man” 3 Feb 2024

Location : เฮ้าส์ สามย่าน กรุงเทพฯ

เสวนาพูดคุยว่าด้วยเรื่อง “วรรณกรรม ภาพยนตร์ ตัวตน ผ่าน ภาพยนตร์เรื่อง A Man” ผลงานภาพยนตร์จากเคย์ อิชิดะวะ ที่กวาดรางวัล Best Film และ Best Picture Awards จาก The Japanese Academy ในปี 2023 มาครอบครอง

[อ่านรายละเอียดเพิ่มเติม คลิก](#)

02

MIKAGE PROJECT ASEAN TOUR 2023 in Thailand 20-22 Oct 2023

Location : 20 Oct 2023

ห้องประชุมแม่น้ำของ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

21 Oct 2023

ห้องอดิทธาเริ่ม ชั้น 5
หอศิลปกรุงเทพฯ

22 Oct 2023

ลิโด้ คอนเน็คท์ กรุงเทพฯ

ร่วมฉลองครบรอบ 50 ปี ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและญี่ปุ่นไปกับท่วงทำนอง “มินโย” จาก MIKAGE PROJECT ASEAN TOUR 2023 in Thailand เพลิดเพลินกับเพลงพื้นบ้านสไตล์ใหม่ที่มีรอยเรียงผู้คนและวิถีชีวิตญี่ปุ่นไว้ด้วยกัน

[อ่านรายละเอียดเพิ่มเติม คลิก](#)

03

เทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น 2567 2-18, 23-25 Feb 2024

Location : 2-18 Feb 2024

เฮ้าส์ สามย่าน กรุงเทพฯ

9-11 Feb 2024

สมาคมฝรั่งเศสเชียงใหม่

16-18 Feb 2024

หอศิลปวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

9 Feb 2024

เทศกาลงาน Art Lane
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

24-25 Feb 2024

อุทยานวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

23-25 Feb 2024

ล่อเริ่ม ยิปซัม สงขลา

หอหนังภาพยนตร์หลากหลายรูปแบบให้ชาวกรุงเทพฯ เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา ได้รับชมแบบเต็มอิ่มกว่า 19 เรื่อง ตามคำเรียกร้องกับเทศกาลภาพยนตร์ญี่ปุ่น 2567

[อ่านรายละเอียดเพิ่มเติม คลิก](#)

04

เทศกาลกรุงเทพมหานครกลางแปลง

18 Nov 2023

Location : สวนป่าเบญจกิติ กรุงเทพฯ

กรุงเทพมหานครร่วมกับสมาคมผู้กำกับภาพยนตร์ไทย หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) และสมาคมหนังกลางแปลงแห่งประเทศไทย ชวนพบกับกิจกรรมฉายภาพยนตร์ โดย เจแปนฟาวนด์ชั่น กรุงเทพฯ ได้ร่วมคัดสรรภาพยนตร์ เรื่อง **“5 Centimeters Per Second”** มาฉาย

อ่านรายละเอียดเพิ่มเติม คลิก

05

เสวนาพิเศษ “Everyday Contem: โอกาสในการยกระดับและขับเคลื่อนงานหัตถศิลป์”

3 Dec 2023

Location : สมาคมส่งเสริมวัฒนธรรม สตรีศรีล้านนา เชียงใหม่

เรียนรู้และปรับใช้แนวคิด **“มิงเก”** ความอยู่รอดของงานฝีมือพื้นบ้านท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน โดยมี โทะโมะ ร่วมเสวนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตั้งแต่ต้นกำเนิดมิงเกในประเทศญี่ปุ่นตลอดจนเส้นทางพัฒนาในปัจจุบัน

อ่านรายละเอียดเพิ่มเติม คลิก

06

นิทรรศการ A Conversation with the Sun: บทสนทนากับดวงอาทิตย์ (VR)

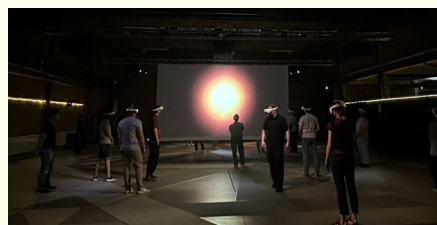
25-29 Jan 2024

Location : ห้องประชุมคชสาร เชียงราย

สัมผัสคลื่นเสียงและดนตรี ตื่นตาประสบการณ์เหนือขอบเขตทางภาษากับการแสดงรอบปฐมทัศน์ในประเทศไทยของ นิทรรศการ **“A Conversation with the Sun: บทสนทนากับดวงอาทิตย์ (VR)”** โดยเจย์-อริชาตีพงศ์ วีระเศรษฐกุล สร้างสรรค์ร่วมกับเรียวอิจิ ซากาโมโตะ และคัตสึยะ ทานิกุจิ

อ่านรายละเอียดเพิ่มเติม คลิก

9

หอศิลป์
เชียงใหม่
ISSUE
115

- รู้จักญี่ปุ่นให้มากกว่าที่เคย ผ่านกิจกรรมทาง
- ศิลปวัฒนธรรมของ เจแปนฟาวนด์ชั่น กรุงเทพฯ

วัฒนธรรม ภูตเร้นลับ

โยไค

妖怪

Stations of Yokai Road, ▶
Yokkaichi |
Toyohara Kunichika,
1866

ร้านค้าขายผลไม้กับ
หุ่นกลโกดาคูริ
(Karakuri) ในเมือง
ไปรษณีย์โบราณอัน
พลุกพล่าน ภาพนี้
หญิงสาวประหลาดใจ
ที่ปีศาจโยไคโรคุบุ
(Rokurokubi) ยืดอก
ออกมาทันทีที่ถูกยิง

ก่อนญี่ปุ่นจะเปิดประเทศต้อนรับแนวคิดสมัยใหม่แบบตะวันตก ความเชื่อเรื่องภูตเร็นลับ “โยไค” (Yokai) แพร่หลายทั่วประเทศ และกลายเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

วัฒนธรรมโยไค ซึ่งมีรูปลักษณ์แปลกประหลาด เป็นผลมาจากจินตนาการของคนญี่ปุ่นเมื่อหลายร้อยปีก่อน ช่วงที่ไฟฟ้าและสิ่งอำนวยความสะดวกยังเข้าไม่ถึง ประกอบกับการใช้ชีวิตท่ามกลางธรรมชาติ ซึ่งเต็มไปด้วยปรากฏการณ์ไร้คำอธิบายเหนือ

ความเข้าใจของมนุษย์ คนญี่ปุ่นจึงรังสรรค์เรื่องลึกลับและรู้สึกถึงบางอย่างที่หลบซ่อนในมุมมืดมืดทุกหนแห่ง อันเป็นเหตุให้โยไคปรากฏขึ้นในวัฒนธรรมประจำชาติ และเชื่อมโยงกับมิตีหลากหลายในชีวิตชาวญี่ปุ่นในเวลาต่อมา

พัฒนาการของวัฒนธรรมโยไค ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันดำเนินเรื่อยมา และทวีความสำคัญขึ้นชัดเจนผ่านภาพม้วน *เฮียกกี ยะเกียว อะมากิ* (Hyakki Yagyō Emaki) ที่เริ่มให้โยไคเป็นหัวใจของภาพ โดยไม่มีเสี้ยวเศษของมนุษย์ปรากฏ

โยไคยังเข้าถึงผู้คนเป็นวงกว้างผ่านเทคนิคพิมพ์ภาพแกะไม้หลากหลาย *นิชิกิเอะ* (Nishiki-e) ด้วยเหตุเดียวกันนี้ ความรู้สึกและการรับรู้ของคนญี่ปุ่นที่มีต่อโยไคจึงเปลี่ยนแปลงไป จากรูปลักษณ์น่าเกรงขามสู่ท่าทางกะลั่นเป็นมิตรน่ารักขึ้นจนปรากฏในสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากภาพม้วน ภาพพิมพ์ และภาพวาดตามหนังสือ เริ่มโลดแล่นในรูปแบบสามมิติเคลื่อนไหวและพบปะได้ทั่วไปตามเกม อนิเมะ และภาพยนตร์

โลกตระการตาของภาพม้วนโยไค

ภาพม้วนโยไค ซึ่งแสดงรูปเหล่าโยไคที่กำลังวิ่งอาละวาดไปทั่วผืนกระดานวาชิ ที่บางครั้งยาวกว่า 10 เมตร เป็นตัวอย่างชัดเจนของรูปโยไค ที่ตราตรึงและดึงดูดความสนใจของผู้คนมาโดยตลอด ภาพม้วนซึ่งมีชื่อเสียงที่สุดภาพหนึ่งคือ *เฮียกกี ยะเกียว อะมากิ* (ภาพม้วนขบวนพาเหรดยามค่ำคืนของเหล่าภูต 100 ตน) ถ้าหากพิจารณาตามชื่อ ภาพเหล่าโยไคดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงโลกของโยไคซึ่งมีชีวิตชีวาแจ่มชัดและหลากหลายแยกย่อยได้เป็นหลายรูปแบบ

นอกจากภาพม้วนที่สืบทอดต่อมานาน อย่าง *เฮียกกี ยะเกียว อะมากิ* ก็ยังมีภาพม้วนโยไคที่บอกเรื่องราวใหม่ๆ ปรากฏขึ้นมากมายในสมัยเอโดะ ทั้งแบบขบขันขี้เล่นราวกับเป็นมนุษย์จริงๆ บอกเล่าเรื่องราวตั้งแต่ช่วงแต่งงานกระทั่งให้กำเนิดลูก และแบบหนังสืออ้างอิงภาพประกอบเพื่อเล่าประวัติโยไคแต่ละตน นอกจากนี้ บางผลงานยังบอกเล่าตำนานโยไคตามแต่ละภูมิภาคอีกด้วย

แม้ภาพม้วนโยไคบางชิ้นจะได้รับการยกย่องให้เป็นงานศิลป์ที่รังสรรค์โดยจิตรกรผู้ชำนาญ ขณะที่ภาพอื่น ๆ ไม่ได้รับการยกย่องให้มีสถานะเท่าเทียม แต่สิ่งนี้ก็เป็นหลักฐานได้เช่นกันว่าภาพม้วนโยไคแพร่หลายมากในสมัยเอโดะ

◀ The Night Parade of One Hundred Demons Picture Scroll | Edo period

ภาพม้วนอะมากิมีหลากหลายประเภท หนึ่งในนั้นคือเฮียกกี ยะเกียว อะมากิ (ภาพม้วนขบวนพาเหรดยามค่ำคืนของเหล่าภูต 100 ตน) เรื่องราวในภาพแสดงถึงสัตว์นาซันดากับโยไคอาละวาดหลังไฟออกมาจากซากตึก อีกทั้งภาพม้วนนี้ยังปรากฏภาพโยไคชื่อมิวไมและเท็นงู (Tengu) ตัวซ้องนึ่งก็วยเทียมคางคกกับนางโสเภณี ซึ่งแตกต่างจากผลงานในชุดชินจูกัง (Shinjuan Collection) ที่วัดไดโคจิ (Daikoku-ji) แต่เชื่อกันว่าผลงานรูปแบบนี้ได้รับการรังสรรค์ต่อเนื่องอยู่ชั่วขณะหนึ่ง

Yumoto Koichi Memorial JAPAN YOKAI MUSEUM (Miyoshi Mononoke Museum)

Attack on the Tsuchigumo | Utagawa Kuniyoshi, Edo period

ภาพปิศาจโยไคแมงมุมทสึจิโกโมะ (Tsuchigumo) โจมตีบรรพบุรุษมินาโมโตะโนะ โยริมิตสึ (Minamoto no Yoritatsu) กับราชาแห่งสวรรค์ซึ่งลี้ภัยใน (Shitennō) ภาพนี้เขียนด้วยความตั้งใจโดยตรงของเหล่าผู้พิทักษ์ซึ่งเตรียมพร้อมต่อสู้กับปิศาจยักษ์ราชาคาเคะโนะ คินโทคิ (Sakata no Kintoki) ผู้ยืนอยู่ด้านซ้าย เอาชนะทสึจิโกโมะด้วยกระดานโกะ

โลกสีสันสดสวยของโยไค

สมัยเอโดะ วัฒนธรรมการพิมพ์ ที่พัฒนามาจากภาพพิมพ์แกะไม้ ได้ถือกำเนิดและแพร่หลายไปทั่ว ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิตประจำวันของผู้คน ทั้งด้านการศึกษาและความบันเทิงเรีงรมย์ ขณะนั้น ยุโรปกำลังก้าวสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมและการปฏิวัติฝรั่งเศส ขณะที่ราชวงศ์ชิง (Qing Dynasty) ซึ่งปกครองเอเชียตะวันออกเริ่มเสื่อมถอยจากการรุกรานของมหาอำนาจตะวันตก และสงครามกลางเมืองภายใน

พัฒนาการการพิมพ์ภาพแกะไม้ก็ส่งอิทธิพลเข้มข้นต่อวัฒนธรรมโยไคด้วยเช่นกัน เนื่องจากโลกการพิมพ์หันไปพิมพ์ภาพแทนการวาดด้วยมือ ซึ่งทำให้ผลิตซ้ำผลงานได้หลายครั้ง ราคาไม่แพง และเข้าถึงง่ายขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ผู้คนต้องการโยไคมากขึ้น และคุ้นเคยกับโยไคไปโดยปริยาย

ภาพพิมพ์แกะไม้ด้วยเทคนิคชิคิเอะหลากหลายสีสันสดซึ่งครองใจผู้คนกับความต้องการครอบครองที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ภาพพิมพ์โยไคชิคิเอะเป็นที่ต้องการมากขึ้นไปอีก ด้วยเหตุนี้ ภาพพิมพ์โยไคชิคิเอะสีสันสดสวย ซึ่งมีเนื้อหาขี้เล่นและเสียดสีสังคมจึงเกิดขึ้น และผลักดันโยไคให้ก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง

Yumoto Koichi Memorial JAPAN YOKAI MUSEUM (Miyoshi Mononoke Museum)

โยไคกับหลากหลายเกม

โยไคซึ่งเคยถูกมองว่าเป็นสิ่งน่าเกลียดและน่ากลัว คือข้อตรงข้ามของ “การละเล่น” ถึงทั้งสองจะดูไม่เกี่ยวข้องกัน แม้แต่น้อย แต่แท้จริงแล้ว โยไคกับเกมเกี่ยวพันกันใกล้ชิดในสมัยเอโดะ และโยไครูปแบบใหม่ ๆ ก็มิให้เห็นมากมาย

เมื่อหลายเมืองใหญ่ อย่างเอโดะ (Edo) และโอซาก้า (Osaka) สร้างขึ้น ความต้องการภาพพิมพ์มหาดลก็เพิ่มขึ้นตาม ช่วงนั้นนวนิยายรักและภาพประกอบจากพิมพ์แกะไม้เป็นที่นิยมล้นหลามของชาวเมือง ปรากฏการณ์ดังกล่าวเชื่อมโยงโยไคกับสิ่งพิมพ์ และทำให้โยไคใกล้ชิดกับวิถีชีวิตผู้คนกว่าเดิม ชาวบ้านคุ้นเคยมากขึ้น เกรงกลัวโยไคน้อยลง และรักใคร่โยไคในที่สุด ถึงขั้นวาดโยไคซึ่งมีรูปร่างหน้าตาเป็นมิตรและดูใจดีขึ้นมา

ภาพโยไคทรงเสน่ห์จึงปรากฏบนบอร์ดเกมญี่ปุ่นดั้งเดิมอย่างซูโกะโรคุ (Sugoroku), ไฟคาร์ตเต (Karuta) และภาพพิมพ์โอโมอะเอะ (Omocha-e) (ภาพพิมพ์แบบอุกิโยเอะสำหรับเด็ก) และหลอมรวมกับโลกของเกมหลากหลายในเวลาต่อมา เนื่องจากเป็นที่ชื่นชอบของเด็ก ๆ การเล่นเกมดังกล่าวจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากโยไคยังถูกมองเป็นสิ่งน่าเกลียดกลัว เพราะซูโกะโรคุ คือเกมทอยเต๋าดบนภาพโยไค และเมนโกะ (Menko) คือเกมปกากรดวงกลมหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้ารูปโยไค

เกมเหล่านี้ล้วนเป็นหลักฐานชัดเจนว่ามุมมองของผู้คนที่มีต่อโยไคได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

Monster Menko | (Rectangular) Showa era

บอร์ดเกมเมนโกะ หรือไฟรูปหน้าสำหรับปาลงพื้น เพื่อคว่ำไต่ของผู้เล่นคนอื่น ภาพบนหน้าไม้มีหลายชุด นับไม่ถ้วนตลอดจนภาพโยไคซึ่งแตกต่างจากแบบดั้งเดิม

โยไคซึ่งสืบต่อมาในยุคปัจจุบัน

สมัยเมจิ ช่วงที่ญี่ปุ่นกระตือรือร้นรับวัฒนธรรมตะวันตก
เข้าประเทศ โยไคกลายเป็นเรื่องที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ
ตามระเบียบทางวิชาการ นักปรัชญาด้านพุทธศาสนา
อิโนะเอะ เอ็นเรียว (Inoue Enryō) อธิบายปรากฏการณ์
โยไคด้วยหลักวิทยาศาสตร์ และก่อตั้ง **“โยไคศึกษา”**
เพื่อลบล้างความเชื่อมหายต่าง ๆ เอาไว้ อีกทั้งนักวิชาการ
ด้านตำนานพื้นบ้านยานากิตะ คุนิโอะ (Yanagita Kunio)
ยังได้ศึกษาโยไคผ่านการสำรวจและวิจัยความคิดของ
คนญี่ปุ่นและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเบื้องหลัง
การกำเนิดโยไคไว้เช่นกัน ซึ่งงานวิจัยทางวิชาการทำนองนี้
ก็ยังพบเห็นได้เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน

ขณะเดียวกัน ของกระจุกกระจิกรูปโยไค ซึ่งมีลักษณะ
เฉพาะแบบเอโดะและมีรูปลักษณ์ไม่น่ากลัว ก็เพิ่ม
จำนวนขึ้น ตลอดจนสินค้าต่าง ๆ เกี่ยวกับโยไคที่เด็ก ๆ
โปรดปราน อย่างของเล่นและของสะสม ก็มีวางจำหน่าย
ตามร้านลูกกวาดในราคาย่อมเยา สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่า
โยไคเป็นที่นิยมในวงกว้าง

Yumoto Koichi Memorial JAPAN YOKAI MUSEUM (Miyoshi Mononoke Museum)

Amabiko | Edo period

แผ่นกระดาษภาพวาดอะมะบิโกะ (Amabiko) ที่เชื่อกันว่าปัดเป่าโรคภัยได้จากการขอพร
ซึ่งเป็นไปได้ว่าคนที่เคารพอะมะบิโกะเป็นผู้วาดและพกติดตัวไว้

Yumoto Koichi Memorial JAPAN YOKAI MUSEUM (Miyoshi Mononoke Museum)

การดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งของวัฒนธรรมโยไคได้รับ
การบ่มเพาะดูแลอย่างต่อเนื่องตลอดประวัติศาสตร์
อันยาวนาน ด้วยเหตุนี้ โยไคจึงทรงพลัง สามารถดึงดูด
ผู้คนหลายชั่ววัยในหลาย ๆ ประเทศไว้ได้

ย้อนกลับไปช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 วัฒนธรรมโยไค
เสื่อมถอยลง กลายเป็นเรื่องไม่สลักสำคัญ แต่กลับมา
ทรงคืนพื้นที่อีกครั้งเมื่อสันติภาพทวนคืน จนในที่สุด
โยไคก็เริ่มปรากฏตัวในมังงะ อนิเมะ เกม และในสื่อ
รูปแบบอื่น ๆ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำจุดยืนของโยไคในสังคม
สมัยใหม่ โยไคไม่เพียงแต่มีแนวโน้มจะแพร่กระจาย
อยู่ในโลกของเด็ก ๆ เพียงอย่างเดียว แต่ปัจจุบันยังเป็น
ที่นิยมในต่างประเทศอีกด้วย

ที่ปรึกษา

โซงาเสะ มารี, ณัฐพยาพร แสงคำ, เววีริ อิทโธนันต์กุล

บรรณาธิการและออกแบบสร้างสรรค์โดย
KINDConnect

เจแปนฟาวน์เดชั่น กรุงเทพฯ เจ้าของลิขสิทธิ์ 2567 ทำนุบำรุงส่วนใด
ส่วนหนึ่งจากนิตยสารฉบับนี้ไปเผยแพร่ ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม
ห้ามพิมพ์ซ้ำหรือเผยแพร่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งหมดต้องได้รับ
อนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจแปนฟาวน์เดชั่นเท่านั้น

Copyright © 2024 The Japan Foundation, Bangkok.
All Rights Reserved. No part of this publication may be
reproduced or transmitted in any form or by any means,
electronic or mechanical, including photocopy, recording
or any other information storage and retrieval system,
without prior permission in writing from the publisher.

1 2 3 NIPPON by blueciel

満開の桜の下で食べるお弁当は、より美味しい。

(MANKAI NO SAKURA NO SHITA DE TABERU OBENTŌ WA YORI OISHĪ)

OUR BENTO IS YUMMIER
UNDER THE BLOOMING
CHERRY BLOSSOMS.

桜

(SAKURA)

CHERRY BLOSSOM

満開

(MANKAI)

FULL BLOOM

眺める

(NAGAMERU)

VIEW

花見

(HANAMI)

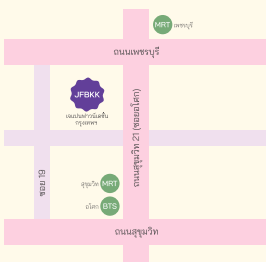
CHERRY BLOSSOM
VIEWING

美味しい

(OISHĪ)

YUMMY

WHAT IS JFBKK?

เจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ เป็นองค์กรหลักของญี่ปุ่นที่จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม ร่วมด้วย
คอร์สเรียนภาษาญี่ปุ่น งานแสดงศิลปะและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น การแสดงบนเวที
งานแสดงนิทรรศการศิลปะ งานเทศกาลภาพยนตร์ การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับวัฒนธรรมและอื่น ๆ และ
การสนับสนุนทางด้านวิชาการ การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประเทศญี่ปุ่น

JAPAN FOUNDATION

เจแปนฟาว์นเดชัน กรุงเทพฯ

ชั้น 10 อาคารเสริมมิตร ทาวเวอร์ 159 ถนนสุขุมวิท 21 กรุงเทพฯ 10110

☎ 0-2260-8560 ถึง 4

🌐 <https://ba.jpf.go.jp/>

📧 @jfbangkok

📷 @japanfoundation_bkk